

SISÄLLYS

Lyhenteet

XXIX

1

RIKOKSET OIKEUDENKÄYTTÖÄ VASTAAN

1.1	Säännösten tausta ja merkitys	2
1.2	Perättömän lausuman yleiset tunnusmerkit	3
1.2.1	Mitä tarkoitetaan "lausumalla"?	3
1.2.1.1	Suullinen vai kirjallinen esitys?	3
1.2.1.2	Lausuma aktiivisena toimintana tai salaamisena	5
1.2.1.3	Lausumaa koskevien menettelysäännösten merkitys	6
1.2.2	Milloin lausuma on perätön?	8
1.2.3	Annetun tai salatun tiedon merkityksellisyys	10
1.2.4	Kuultavan etukäteisinformoinnin tai sen laiminlyönnin merkitys	12
1.2.5	Syyksiluettavuus perättömässä lausumassa	13
1.2.6	RL 15:13:n rajoitussäännös	15
1.3	Perätön lausuma tuomioistuimessa	20
1.3.1	Rikoksen "tekopaikka"	20
1.3.2	Tekijöinä kysymykseen tulevat henkilöt	22
1.3.2.1	Todistaja ja asiantuntija	22
1.3.2.2	Muu kuultava henkilö	27
1.3.3	Perätön lausuma asianomaisen olematta henkilökohtaisesti läsnä tuomioistuimessa	27
1.4	Törkeä perätön lausuma tuomioistuimessa	28
1.4.1	Suhde perustunnusmerkistöön	28
1.4.2	Virheellisen ratkaisun vaara kvalifointiperusteena	29
1.4.3	Seikan erityinen merkityksellisyys ja teon erityinen suunnitelmallisuus kvalifointiperusteina	32
1.5	Perätön lausuma viranomaismenettelyssä	33
1.5.1	Rikoksen suhde perättömään lausumaan tuomioistuimessa	33
1.5.2	Kysymykseen tulevat tekijät ja viranomaismenettelyt	34
1.6	Tuottamuksellinen perätön lausuma	37

1.7	Toisen lausumaan vaikuttaminen ja sen yrittäminen	38
1.7.1	Säännösten yhteys todistajansuojeluun	38
1.7.2	Yritetty yllytys perättömään lausumaan	39
1.7.3	Oikeudenkäytössä kuultavan uhkaaminen	41
1.7.3.1	Väkivalta ja uhkaus ennen lausunnon antamista tai sen aikana	41
1.7.3.2	Kosto lausunnon vuoksi	44
1.8	Todistusaineiston vääristelemisrikokset	45
1.8.1	Tuomioistuimessa tai esitutkinnassa tarpeellisen todisteen vääristäminen	45
1.8.2	Tekijältä edellytettävä vahingoittamistarkoitus	47
1.8.3	Perättömän tai vääristellyn todisteen käytettäväksi antaminen ja käyttäminen	50
1.8.4	Törkeä todistusaineiston vääristeleminen	52
1.9	Väärä ilmianto	53
1.9.1	Väärä ilmianto oikeudenkäyttöön ja yksityiseen henkilöön kohdistuvana rikoksena	53
1.9.2	Väärän tiedon antaminen	54
1.9.3	Väärällä ilmiannolla aiheutettava vaara	57
1.9.4	Ilmiantajalta edellytettävä tahallisuus	60
1.10	Rikoksentehtäjän suojeleminen	62
1.10.1	Rikoksentehtäjän suojelemisen suhde avunantoon	62
1.10.2	Rangaistavat suojelemisteot	62

2

RIKOKSET VIRANOMAISIA VASTAAN

2.1	RL 16 luvun systematiikka ja tutkimuksessa tarkasteltavat säännökset	68
2.2	Virkamiehen vastustamista koskevat säännökset	69
2.2.1	Eryityssäännösten tarve ja niiden kannalta keskeiset käsitteet	69
2.2.1.1	Virkamiehen vastustamista koskevien säännösten henkilöllinen ulottuvuus	69
2.2.1.2	Virkamiehen vastustamista koskevista säännöksistä tarkoitettu virkatoimi	73
2.2.2	Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen	78
2.2.2.1	Pakottaminen virkatoimen tekemiseen tai tekemättä jättämiseen	78

2.2.2.2	Muu väkivallan käyttäminen tai sillä uhkaaminen virkatoimen johdosta	85
2.2.2.3	Väkivallan käyttäminen kostoksi virkatoimesta	86
2.2.2.4	Syyksiluettavuus ja konkurrenssi	88
2.2.3	Virkamiehen vastustaminen	90
2.2.4	Haitanteko virkamiehelle	92
2.2.4.1	Haitanteon suhde väkivallan käyttämiseen ja sillä uhkaamiseen	92
2.2.4.2	Haitanteon vaikutus virkatoimeen	96
2.2.4.3	Haitanteon suhde vangin karkaamiseen	97
2.3	Väärin tietojen antaminen viranomaisille	99
2.3.1	Väärän henkilötiedon antaminen	99
2.3.2	Sakkovilppi	102
2.3.3	Rekisterimerkintärikos	105
2.3.3.1	Väärän tiedon antaminen	105
2.3.3.2	Väärän tiedon hyväksikäyttö	109

3

SEKSUAALIRIKOKSET

3.1	Yleistä	114
3.2	Seksuaalirikossäännösten kehitys	116
3.2.1	Vuoden 1889 rikoslaki ja muutoksia 1900-luvun alkupuolella	116
3.2.2	Vuoden 1971 kokonaisuudistus	116
3.2.3	RL 20 luvun muutokset vuosina 1994–2015	117
3.2.4	Vuoden 2023 kokonaisuudistus	118
3.3	Kriminalisointiperiaatteet ja oikeushyvät sekä perus- ja ihmisoikeudet	119
3.4	RL 20 luvun rangaistussäännösten perusjaottelu	121
3.5	Aikuisiin kohdistuvat seksuaalirikokset	121
3.5.1	Raiskaus	121
3.5.1.1	Johdanto	121
3.5.1.2	Vapaaehtoisuus	122
3.5.1.3	Sukupuoliyhteys	129
3.5.2	Törkeä raiskaus	131
3.5.3	Seksuaalinen kajoaminen	137
3.5.3.1	Tunnusmerkistö	137
3.5.3.2	Seksuaalisen teon määritelmä	138
3.5.3.3	Törkeä seksuaalinen kajoaminen	143

3.5.4	Seksuaalinen hyväksikäyttö	144
3.5.5	Seksuaalinen ahdistelu	149
3.5.6	Seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen	153
3.6	Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset	155
3.6.1	Johdanto	155
3.6.2	Lapsenraiskaus	155
3.6.2.1	Normaalitekemuoto	155
3.6.2.2	Törkeä lapsenraiskaus	156
3.6.3	Seksuaalinen kajoaminen lapseen	157
3.6.3.1	Normaalitekemuoto	157
3.6.3.2	Törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen	160
3.6.4	Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	160
3.6.5	Rajoitussäännös	162
3.6.6	Lapsen houkuttelemine seksuaalisiin tarkoituksiin	165
3.6.7	Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen	169
3.6.8	Lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito	170
3.6.9	Lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraaminen	171
3.7	Taloudelliset hyväksikäyttörikokset	172
3.7.1	Yleistä	172
3.7.2	Seksuaalipalvelujen ostaminen	172
3.7.3	Paritus	177
3.7.4	Törkeä paritus	181
3.8	Syyteoikeus, vanhentuminen ja oikeushenkilön rangaistusvastuu	182
3.9	Eräitä yleisiä kysymyksiä	184
3.9.1	Tahallisuus	184
3.9.2	Yritys	185
3.9.3	Rikosten yhtymistä koskevia kysymyksiä	188

4

HENKEEN JA TERVEYTEEN KOHDISTUVAT RIKOKSET

4.1	Johdanto	192
4.1.1	Yleistä	192
4.1.2	Tilastotietoja henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista	193
4.1.3	Henki ja terveys oikeushyvinä	195
4.1.4	RL 21 luvun kehityksestä	196
4.1.4.1	Vuoden 1889 rikoslaki	196
4.1.4.2	Vuoden 1969 uudistus	197
4.1.4.3	Vuoden 1995 uudistus	199

4.2	Tahalliset henkirikokset	201
4.2.1	Tappo	201
4.2.1.1	Rikoksen kohde	201
4.2.1.2	Aiheuttaminen	203
4.2.1.3	Tappaminen	207
4.2.1.4	Kuolinhoito, eutanasia ja myötävaikutus itsemurhaan	209
4.2.1.5	Oikeudenvastaisuus	210
4.2.1.6	Tahallisuus	211
4.2.2	Murha	215
4.2.2.1	Vakaa harkinta	216
4.2.2.2	Eriyisen raaka tai julma tekotapa	224
4.2.2.3	Vakava yleinen vaara	231
4.2.2.4	Virkamiesperuste	235
4.2.2.5	Kokonaistörkeysvaatimus	238
4.2.3	Surma	240
4.2.4	Lapsensurma	246
4.3	Pahoinpitelyrikokset	247
4.3.1	Pahoinpitely	247
4.3.1.1	Ruumiillisen väkivallan tekeminen	247
4.3.1.2	Seuraustunnusmerkit	247
4.3.2	Törkeä pahoinpitely	249
4.3.2.1	Kvalifiointiperusteet	250
4.3.2.2	Kokonaistörkeys	258
4.3.3	Lievä pahoinpitely	259
4.3.4	Pahoinpitelyrikokset ja vastuuvapaus	259
4.3.4.1	Yleistä	259
4.3.4.2	Kulttuuri ja rikosoikeus	261
4.4	Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu	264
4.5	Tuottamukselliset henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset	271
4.5.1	Yleistä	271
4.5.2	Huolimattomuus	271
4.5.2.1	Huolimaton menettely	271
4.5.2.2	Subjekttiivinen huolimattomuus	275
4.5.2.3	Huolimattomuus, törkeä huolimattomuus ja lievä huolimattomuus	276
4.5.3	Aiheuttaminen	277
4.5.4	Laiminlyöntivastuusta	281
4.5.5	Kuolemantuottamus ja törkeä kuolemantuottamus	286
4.5.6	Vammantuottamus ja törkeä vammantuottamus	287

4.6	Hengen ja terveyden vaarantaminen	289
4.6.1	Vaaran aiheuttaminen	289
4.6.2	Heitteillepano	294
4.6.3	Pelastustoimen laiminlyönti	297
4.6.4	Tappeluun osallistuminen	298
4.7	Syyteoikeus	300

5

LIIKENNERIKOKSET

5.1	Käsiteltävien rikostyyppien rajaus ja käsittelyn painopisteet	304
5.2	Vaarantamisrikosten soveltamisala	306
5.2.1	Suojeltava oikeushyvä	306
5.2.2	Voidaanko säännöksiä soveltaa ulkomailla tehtyihin liikenne rikoksiin?	306
5.2.3	Tekopaikka soveltamisalan rajaajana	307
5.2.4	Liikenne rikosten tekijäpiiri tieliikenteessä	308
5.2.5	Tekijä vesiliikenteessä	311
5.3	Huolellisen toimijan malli	313
5.3.1	Liikennesäännöt huolellisen toiminnan mittapuuna	313
5.3.2	Sallittu säännöistä poikkeaminen	315
5.3.3	Erytistietämys ja erityisosaaminen	317
5.4	Liikenneturvallisuuden vaarantamisen tyyppitapaukset	318
5.4.1	Ennakoitavuus	318
5.4.2	Väistämisvelvollisuuden laiminlyönti	319
5.4.3	Liiallinen ajonopeus	326
5.4.4	Laiminlyönti osoittaa aikeitaan ajoissa muille tienkäyttäjille	327
5.4.5	Huolimattomuus kevyttä liikennettä kohtaan	328
5.4.6	Huolimaton kohtaaminen tai ohittaminen	332
5.4.7	Huolimaton peruuttaminen, ajoneuvon kääntäminen ja "siirtäminen sivusuunnassa"	333
5.4.8	Huolimaton pysäyttäminen ja pysäköinti	334
5.4.9	Riittämätön etäisyys edellä ajavaan	335
5.4.10	Huolimaton ajoneuvon kuormaaminen	336
5.4.11	Kevyen liikenteen huolimattomuus	337
5.4.12	Huolellisuus vesiliikenteessä	338
5.5	Vaarantaminen	340
5.5.1	Abstraktinen vaara	340

5.5.2	Vakava vaara	343
5.5.3	Vähäinen vaaran korottaminen	344
5.5.4	Vaaran vähentäminen	345
5.6	Törkeä vaarantaminen ja törkeä huolimattomuus	346
5.6.1	Törkeän vaarantamisen kriteerit tieliikenteessä	346
5.6.2	Tahallisuus ja törkeä huolimattomuus	351
5.6.3	Törkeä vaarantaminen vesiliikenteessä	354
5.7	Tekijän toisin toimimisen mahdollisuus vaarantamisrikoksissa	356
5.8	Rattijuopumus ja törkeä rattijuopumus	358
5.8.1	Rattijuopumuksen tunnusmerkistö	358
5.8.2	Moottorikäyttöisen ajoneuvon tahallinen kuljettaminen	358
5.8.3	Alkoholin ja huumaavan aineen nauttiminen	361
5.8.4	Tahallisuus	363
5.8.5	Törkeä rattijuopumus	365
5.9	Vesiliikennejuopumus	367

6

YKSITYISYYS, RAUHA, KUNNIA, VAPAAUS JA IHMISARVO

6.1	Johdanto	372
6.2	Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	373
6.2.1	Johdanto	373
6.2.2	Suojeltavat ihmisryhmät	375
6.2.3	Kiihottamisrikos sananvapausrikoksena	376
6.2.4	Tekotavat	379
	6.2.4.1 Aineiston saattaminen yleisön saataville	379
	6.2.4.2 Uhkaus, panettelu ja solvaus	381
6.2.5	Tahallisuus	383
6.2.6	Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan	385
6.3	Koti- ja viestintärauhan rikkominen	386
6.3.1	Kotirauhan rikkominen	386
	6.3.1.1 Säätelyn kehitys	386
	6.3.1.2 Johdanto voimassa olevaan säätelyyn	388
	6.3.1.3 Kotirauhan suojaama paikka	388
	6.3.1.4 Ketä kotirauha suojaa?	390
	6.3.1.5 Tunkeutuminen kotirauhan suojaamaan paikkaan	391
	6.3.1.6 Oikeudettomuus	392
	6.3.1.7 Häiritseminen kotirauharikoksena	395

6.3.1.8	Hätävarjelu	396
6.3.1.9	Tahallisuus	397
6.3.1.10	Osallisuus ja yritys	398
6.3.1.11	Kotirauhaan liittyviä konkurrenssikysymyksiä	398
6.3.2	Viestintärauhan rikkominen	399
6.3.2.1	Säätelyn kehitys	399
6.3.2.2	Viestintärauhan tunnusmerkistökijät	400
6.3.3	Törkeä kotirauhan rikkominen	403
6.4	Julkisrauhan rikkominen	405
6.4.1	Säätelyn kehitys	405
6.4.2	Johdanto voimassa olevaan säätelyyn	407
6.4.3	Julkisrauhan suojaama paikka	407
6.4.4	Toimivaltuuksia	410
6.4.5	Oikeudettomuus	412
6.4.6	Tahallisuus	413
6.4.7	Konkurrenssikysymyksiä	413
6.4.8	Vähäinen julkisrauhan rikkominen	413
6.4.9	Törkeä julkisrauhan rikkominen	414
6.5	Salakuuntelu ja salakatselu	415
6.5.1	Säätelyn kehitys	415
6.5.2	Salakuuntelu	416
6.5.2.1	Yleistä	416
6.5.2.2	Salakuuntelun ja viestintäsalaisuuden loukkauksen perusero	417
6.5.2.3	Salakuuntelusuoja kotirauhan piirissä	418
6.5.2.4	Salakuuntelusuoja kotirauhan piirin ulkopuolella	419
6.5.2.5	Salakuuntelun yritys	422
6.5.3	Salakatselu	422
6.5.3.1	Yleistä	422
6.5.3.2	Salakatselusuoja kotirauhan piirissä	423
6.5.3.3	Salakatselusuoja julkisrauhan piirissä	426
6.5.3.4	Salakatselun yritys	429
6.5.3.5	Salakuuntelun ja salakatselun valmistelu	429
6.6	Kameravalvonnan rikosoikeudellinen sääntely	430
6.6.1	Yleistä	430
6.6.2	Kameravalvonta, henkilötietojen käsittely ja työelämän tietosuoja	431
6.6.3	Salakatselun ja yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain rangaistussäännöksen suhde	438

6.6.4	Suostumuksen merkitys	439
6.6.5	Vastuun kohdentaminen	440
6.6.6	Salakuuntelu ja yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain mukainen kameravalvonta	441
6.6.7	Salakuuntelua ja salakatselua koskevia konkurrenssikysymyksiä	442
6.7	Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen	443
6.7.1	Yleistä	443
6.7.2	Toisen yksityiselämää koskeva tieto	445
6.7.3	Tiedon sisältö ja tunnistettavuus	446
6.7.4	Oikeudettomuuden vaatimus	447
6.7.5	Vaarantamistunnusmerkistö	448
6.7.6	Yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemistä koskeva poikkeussäätely	449
6.7.7	Yleiseltä kannalta merkittävän asian käsitteleminen	451
6.7.8	Törkeä yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen	456
6.7.9	Tahallisuus	457
6.7.10	Konkurrenssikysymyksiä	458
6.8	Kunnianloukkaus	459
6.8.1	Säätelyn kehitys	459
6.8.2	Johdanto voimassa olevaan säätelyyn	460
6.8.3	Kunnianloukkauksen kohde	461
6.8.4	Kunnianloukkaus esittämällä valheellinen tieto tai vihjaus	462
6.8.5	Kunnianloukkaus toista halventamalla	465
6.8.6	Valheellinen tieto tai vihjaus kuolleesta henkilöstä	466
6.8.7	Rangaistusvastuun rajoittaminen	466
6.8.8	Kunnianloukkaustahallisuus	470
6.8.9	Törkeä kunnianloukkaus	471
6.9	RL 24 luvun rikosten syyteoikeuden järjestely	472
6.10	Vapauteen kohdistuvista rikoksista	473
6.10.1	Yleistä	473
6.10.2	Vapaudenriistorikokset	475
6.10.2.1	Vapaudenriisto	475
6.10.2.2	Törkeä vapaudenriisto	478
6.10.2.3	Tuottamuksellinen vapaudenriisto	479
6.10.2.4	Panttivangin ottaminen	482
6.10.2.5	Panttivangin ottamisen valmistelu	484

6.10.3	Ihmiskaupparikokset	485
6.10.3.1	Yleistä	485
6.10.3.2	Ihmiskaupan perustunnusmerkistö	486
6.10.3.3	Törkeä ihmiskauppa	491
6.10.4	Adoptioon liittyvät rikokset	494
6.10.5	Lapsen omavaltainen huostaanotto ja lapsikaappaus	494
6.10.6	Pakottaminen	497
6.10.7	Laiton uhkaus	501
6.10.8	Vainoaminen	505

7

OMAISUUS- JA VARALLISUUSRIKOKSET

7.1	Varkaus ja moottorikulkuneuvon käyttövarkaus	512
7.1.1	Teon kohde: toisen hallussa oleva irtain omaisuus	512
7.1.2	Tyypilliset tekotavat	514
7.1.3	Varkauden ja sen yrityksen rajanveto	516
7.1.4	Yritys, yrityksestä luopuminen ja tehokas katuminen	517
7.1.5	Vähäiset tekomuodot	521
7.1.6	Törkeät tekomuodot	524
7.1.6.1	Törkeä varkaus	524
7.1.6.2	Törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus	530
7.2	Kavallus	531
7.2.1	Kavallusrikoksen kehitys	531
7.2.2	Kavalluksen perustunnusmerkistö	533
7.2.3	Esinekavallus	534
7.2.3.1	Tyypitapauksia	534
7.2.3.2	Tahallisuus	537
7.2.3.3	Suostumus	538
7.2.3.4	Yritys	538
7.2.3.5	Hyötymistarkoituksen merkitys	539
7.2.4	Saatavan kavallus	539
7.2.5	Törkeä kavallus	543
7.2.6	Lievä kavallus	545
7.2.7	Kavallusrikoksen syyteoikeuden järjestely	547
7.3	Vahingontekorikokset	547
7.3.1	Säännösten tausta	547
7.3.2	Vahingonteko	549
7.3.2.1	Vahingonteon kohde	549

	7.3.2.2	Vahingonteon tekotavat	551
7.3.3		Törkeä vahingonteko	553
7.3.4		Lievä vahingonteko	555
7.3.5		Datavahingonteko	556
	7.3.5.1	Datavahingonteon kohde	556
	7.3.5.2	Datavahingonteon tekotavat	557
7.3.6		Törkeä datavahingonteko	559
7.3.7		Lievä datavahingonteko	561
7.3.8		Vahingontekorikosten syyksiluettavuusvaatimus	561
7.3.9		Konkurrenssikysymyksiä	562
	7.3.9.1	Vahingontekorikossäännösten toissijaisuus	562
	7.3.9.2	Vahingontekorikosten suhde todistuskappaleiden vahingoittamiseen	562
	7.3.9.3	Varkausrikosten yhteydessä aiheutetut vahingot	563
	7.3.9.4	Vahingontekorikosten suhde eräisiin rauharikoksiin	564
	7.3.9.5	Vahingontekorikosten suhde eräisiin yleisvaarallisiin rikoksiin	565
	7.3.9.6	Vahingontekorikosten suhde eräisiin tieto- ja viestintärikoksiin	567
	7.3.9.7	Muita konkurrenssitapauksia	568
7.3.10		Syyteoikeus, toimenpiteistä luopuminen ja oikeushenkilön rangaistusvastuu vahingontekorikoksissa	570
7.4		Ryöstö	572
	7.4.1	Ryöstörikoksen kehitys	573
	7.4.2	Johdanto voimassa olevaan sääntelyyn	575
	7.4.3	Ryöstön perusmuoto (RL 31:1.1 1 kohta)	576
	7.4.3.1	Ryöstö omaisuusrikoksena	576
	7.4.3.2	Henkilöön kohdistuva väkivalta tai sillä välittömästi uhkaaminen	577
	7.4.4	Ryöstöntapainen kiristys	582
	7.4.5	Ryöstöntapainen varkaus	584
	7.4.6	Ryöstön muu kuin vakava tekemuoto	586
	7.4.7	Tahallisuus- ja osallisuusopin kysymyksiä	588
	7.4.7.1	Tahallisuus	588
	7.4.7.2	Rikoskumppanuus	589
	7.4.7.3	Avunanto	591
	7.4.7.4	Yllytys	591
	7.4.8	Konkurrenssikysymyksiä	592
	7.4.9	Ryöstön yritys	593
	7.4.10	Törkeä ryöstö	595

7.4.11	Törkeän ryöstön valmistelu	598
7.5	Kiristys	599
7.5.1	Kiristysrikoksen kehitys	599
7.5.2	Kiristyssäännöksen keskeiset tulkintakysymykset	601
7.5.3	Kiristysuhkauksen sisältö	601
7.5.4	Uhkauksen ja taloudellisesta edusta luopumisen välinen syy-yhteys	603
7.5.5	Taloudellisen edun tarkempi luonne	604
7.5.6	Kiristyksen yritys	606
7.5.7	Kiristystahallisuus	608
7.5.8	Kiristyksen suhde muihin rangaistussäännöksiin	608
7.5.9	Törkeä kiristys	610
7.6	Kätkemisrikos	613
7.6.1	Yleistä	613
7.6.2	Kätkemisrikossäännöksen tavoite	614
7.6.3	Esirikos ja sen yksilöinti	615
7.6.4	Rajanveto tahallisen ja tuottamuksellisen kätkemisrikoksen välillä	616
7.6.5	Törkeä kätkemisrikos	618
7.6.6	Ammattimainen kätkemisrikos	619
7.7	Väärennys	620
7.7.1	Yleistä	620
7.7.2	Teon kohde	621
7.7.2.1	Yleistä	621
7.7.2.2	Väärä tai väärennetty todistuskappale	623
7.7.3	Tekotavat	625
7.7.3.1	Valmistaminen	625
7.7.3.2	Väärentäminen	626
7.7.3.3	Käyttäminen	627
7.7.4	Yrityksen rangaistavuus	629
7.7.5	Tahallisuus	630
7.7.6	Törkeysarvostelu	631
7.8	Petos	633
7.8.1	Yleistä	633
7.8.2	Erehdyttäminen	634
7.8.2.1	Yleistä	634
7.8.2.2	Maksukyky ja -halu	635
7.8.2.3	Pitkäkestoiset liikesuhteet	637

7.8.3	Erehdys	639
7.8.3.1	Yleistä	639
7.8.3.2	Erehdyksen hyväksikäyttäminen	640
7.8.3.3	Asianomistajan oma myötävaikutus	642
7.8.4	Taloudellinen vahinko	645
7.8.5	Tahallisuus	651
7.8.6	Yritysoppi	652
7.8.7	Törkeysarvostelu	655
7.9	Maksuvälinepetos	657
7.9.1	Yleistä	657
7.9.2	Maksuväline	659
7.9.3	Tekotavat	660
7.9.3.1	Anastusluonteinen maksuvälinepetos	660
7.9.3.2	Dataan liittyvä maksuvälinepetos	662
7.9.3.3	Asiakassuhteen väärinkäyttö	663
7.9.4	Teon täyttyminen	664
7.9.5	Teon yksiköinti	666
7.10	Maksuvälinerikos	667
7.10.1	Tekotavat	667
7.10.1.1	Anastustyyppinen maksuvälinerikos	667
7.10.1.2	Väärennystyyppinen maksuvälinerikos	668
7.10.1.3	Prosessiluonteinen maksuvälinerikos	669
7.10.1.4	Luovutukseen perustuva maksuvälinerikos	670
7.10.2	Maksuvälinerikoksen toissijaisuus	671

8

TALOUSRIKOKSET

8.1	Veropetos	674
8.1.1	Johdanto	674
8.1.2	Tekotavat	675
8.1.2.1	Väärän tiedon antaminen	675
8.1.2.2	Salaaminen	678
8.1.2.3	Passiivinen veropetos	680
8.1.3	Teon täyttyminen	682
8.1.3.1	Yleistä	682
8.1.3.2	Yrityksen rinnastaminen täytettyyn tekoon	683
8.1.4	Tekijä	685
8.1.5	Tahallisuus	686

8.1.6	Yksiköinti	691
8.1.7	Törkeysarvostelu	692
8.2	Kirjanpitorikokset	693
8.2.1	Kirjanpitorikossäännösten tavoite	693
8.2.2	Tekijä ja vastuun kohdentaminen	695
8.2.2.1	Yleistä	695
8.2.2.2	Liike- ja ammattitoiminnan harjoittaminen	695
8.2.2.3	Vastuun kohdentaminen	697
8.2.3	Kirjanpitorikoksen tekotavat	702
8.2.3.1	Liiketapahtumien kirjaamisen tai tilinpäätöksen laatimisen laiminlyönti	702
8.2.3.2	Väärien tai harhaanjohtavien tietojen merkitseminen kirjanpitoon	704
8.2.3.3	Kirjanpitoaineiston hävittäminen, kätkeminen tai vahingoittaminen	707
8.2.3.4	Seuraustunnusmerkki	709
8.2.4	Tahallisuus	710
8.2.4.1	Yleistä	710
8.2.4.2	Rajanveto	710
8.2.5	Yksiköinti	711
8.2.6	Törkeä kirjanpitorikos	712
8.3	Yrityssalaisuusrikokset	714
8.3.1	Säännösten taustaa	714
8.3.2	Liikesalaisuuden käsite	716
8.3.2.1	Liikesalaisuuden käsitteen suhde eräisiin lähikäsitteisiin	716
8.3.2.2	Liikesalaisuuden yleiset tunnusmerkit	720
8.3.2.3	Esimerkkejä liikesalaisuuksista	726
8.3.2.4	Liikesalaisuuden suhde ammattitaitoon	728
8.3.3	Yritysvakoilu	730
8.3.3.1	Yritysvakoilun tekijöinä kysymykseen tulevat henkilöt	730
8.3.3.2	Liikesalaisuustiedon rangaistavat hankkimistavat	732
8.3.3.3	Liikesalaisuuden hankkimisen oikeudettomuus ja sen suhde tarkoitukseen oikeudettomasti ilmaista tai käyttää liikesalaisuutta	737
8.3.4	Yrityssalaisuuden rikkominen	748
8.3.4.1	Liikesalaisuuden ilmaiseminen ja käyttäminen sekä niiden yritys	748
8.3.4.2	Hyötymis-, hyödyttämis- tai vahingoittamistarkoitus	752
8.3.4.3	Teon oikeudettomuus	754
8.3.4.4	Yrityssalaisuuden rikkomisen tekijäpiiri	757

	8.3.4.5	Yrityssalaisuuden rikkomistunnusmerkistön ajallinen ulottuvuus	760
	8.3.5	Yrityssalaisuuden väärinkäyttö	763
	8.3.5.1	Yrityssalaisuuden väärinkäytön esirikokset	763
	8.3.5.2	Yrityssalaisuuden väärinkäyttörikoksen tekijän tietoisuus esirikoksesta	767
	8.3.5.3	Käyttäminen elinkeinotoiminnassa ja ilmaiseminen	768
	8.3.5.4	Yrityssalaisuuden väärinkäytön suhde esirikoksiin	769
8.4		Elinkeinotoiminnan lahjusrikokset	770
	8.4.1	Elinkeinotoiminnan lahjusrikossäätelyn kehitysvaiheista	770
	8.4.2	Lahjominen elinkeinotoiminnassa	774
	8.4.2.1	Lahjomisen tekotavat	774
	8.4.2.2	Lahjuksen yhteys saajan toimeen tai tehtävään	776
	8.4.2.3	Lahjomisen ja sen kohdehenkilön toiminnan välinen ajallinen suhde	780
	8.4.2.4	Lahjomisen osapuolina kysymykseen tulevat henkilöt	781
	8.4.3	Lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa	786
	8.4.4	Elinkeinotoiminnan lahjusrikosten törkeät tekemuodot	789
8.5		Rahanpesu	791
	8.5.1	Johdanto	791
	8.5.2	Suojeluobjekti	793
	8.5.3	Esirikos ja sen konkretisointi	794
	8.5.4	Tekotavat	799
	8.5.5	Tahallisuus	803
	8.5.6	Törkeä rahanpesu	807
	8.5.7	Tuottamuksellinen rahanpesu	811
	8.5.8	Itsepesun rangaistavuus	814
8.6		Luottamusaseman väärinkäyttö	818
	8.6.1	Yleistä	818
	8.6.2	Tekijäpiiri	819
	8.6.3	Tekotavat	822
	8.6.3.1	Oikeudettomaan toimeen ryhtyminen	822
	8.6.3.2	Tehtävien laiminlyönti	826
	8.6.4	Seuraus	827
	8.6.5	Tahallisuus	829
	8.6.5.1	Seuraus- ja olosuhdetahallisuus	829
	8.6.5.2	Erehdys	830
	8.6.6	Säännöksen toissijaisuus	831
	8.6.7	Vanhentuminen	832

8.7	Velallisen epärehellisyys	833
8.7.1	Johdanto	833
8.7.2	Maksukyvyttömyys	834
8.7.2.1	Yleistä	834
8.7.2.2	Taloudellinen kriisitila ja sen kehittyminen maksukyvyttömyydeksi	835
8.7.2.3	Maksukyvyttömyyden oleellinen pahentaminen	838
8.7.3	Tekotavat	840
8.7.3.1	Omaisuuksien hävittäminen	840
8.7.3.2	Omaisuuksien lahjoittaminen tai muu luovuttaminen ilman hyväksyttävää syytä	842
8.7.3.3	Velvoitteiden perusteeton lisääminen	851
8.7.4	Tekijä	852
8.7.4.1	Tosiasiallinen toimija	852
8.7.4.2	Velalliskäsitteen määrittely	854
8.7.5	Tahallisuus	856
8.7.6.	Törkeä velallisen epärehellisyys	857
8.8	Velallisen petos	858
8.8.1	Johdanto	858
8.8.2	Itsekriminointisuoja	859
8.8.2.1	Suojan merkitys velallisen petoksessa	859
8.8.2.2	Ulosottomenettelyn erityispiirteet	861
8.8.2.3	Konkurssimenettelyn erityispiirteet	863
8.8.3	Konkurssimenettely	865
8.8.3.1	Yleistä	865
8.8.3.2	Tietojen oikaiseminen	866
8.8.4	Ulosottomenettely	867
8.8.5	Yksityishenkilön velkajärjestely	870
8.8.5.1	Käsitteen määrittely	870
8.8.5.2	Salaaminen maksuohjelman aikana	871
8.8.6	Yrityssaneeraus	875
8.8.7	Tahallisuus	876
8.9	Arvopaperimarkkinarikokset	877
8.9.1	Johdanto	877
8.9.2	Arvopaperimarkkinarikosten soveltamisesta	878
8.9.3	Sisäpiirintiedon väärinkäyttö	880

9.1	Virkarikossäännösten uudistukset 1990-luvulta alkaen	890
9.2	Virkamiehiä koskevien rikoslain säännösten henkilöllinen ulottuvuus	893
9.2.1	Määritelmät	893
9.2.2	Virkarikossäännösten ulottuminen määriteltyihin henkilöryhmiin	902
9.2.3	Muiden henkilöiden rinnastaminen virkamiehiin rikoksen kohteina	910
9.3	Lahjusrikokset	912
9.3.1	Yleistä lahjusrikoksista	912
9.3.2	Mikä on lahjus?	913
9.3.3	Ominaisuudet, jotka tekevät edusta kielletyn	916
9.3.4	Yhteys toimintaan palvelussuhteessa	918
9.3.4.1	Yhteysvaatimus tosiasioita koskevana näyttökysymyksenä	918
9.3.4.2	Jälkikäteisen lahjomisen rangaistavuus	921
9.3.5	Lahjusrikosten tekotavat	922
9.3.6	Lahjusrikosten törkeät tekumuodot	926
9.3.7	Lahjusrikkomus	928
9.3.7.1	Lahjusrikkomuksen suhde lahjuksen ottamiseen	928
9.3.7.2	Kenen näkökulmasta mahdollista luottamuksen heikentymistä on tarkasteltava?	935
9.3.8	Lahjusrikosten syyksiluettavuusvaatimus	936
9.3.9	Lahjusrikoksiin liittyvä menettämisseuraamus	940
9.4	Virkasalaisuuden rikkomisrikokset	941
9.4.1	Julkisuus ja sen rajoittaminen	941
9.4.1.1	Julkisuusperiaate	941
9.4.1.2	Julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistus	942
9.4.2	Virkasalaisuuden rikkominen	943
9.4.2.1	RL 40:5:n merkitys julkistamisrajoitusten ulottuvuuden kannalta	943
9.4.2.2	Asiakirjan tai tiedon paljastaminen ja hyödyksi tai vahingoksi käyttäminen	947
9.4.2.3	Tahallinen ja tuottamuksellinen menettely	952
9.5	Virka-aseman väärinkäyttämisrikokset	953
9.5.1	Virka-aseman väärinkäyttäminen hyötymis-, hyödyttämisen tai vahingoittamistarkoituksessa	953

9.5.1.1	Hyöty, haitta ja vahinko	953
9.5.1.2	Virkavelvollisuuksien perustuminen säännöksiin tai määräyksiin	958
9.5.1.3	Säännösten tai määräysten noudatettavuus virkatoiminnassa	967
9.5.1.4	Osallistuminen päätöksentekoon tai sen valmisteluun	971
9.5.1.5	Julkisen vallan käyttäminen muissa virkatehtävissä	974
9.5.2	Virka-aseman väärinkäyttäminen virkamiehen käskyvallassa tai valvonnassa olevaan henkilöön nähden	975
9.5.3	Törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen	977
9.6	Muu tahallinen ja tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen	980
9.6.1	Yleisluonteisten virkarikossäännösten tarpeellisuus	980
9.6.2	Virkavelvollisuuden tahallisen ja tuottamuksellisen rikkomisen suhde virka-aseman väärinkäyttämiseen	981
9.6.3	RL 40:9:n ja 10:n suhde muihin rikostunnusmerkeistöihin	985
9.6.4	Yleisluonteisten virkarikosten syyksiluettavuuteen perustuva ero	992
9.6.5	Vähäisten tekojen rankaisemattomuus	998

10

HUUMAUSAINERIKOKSET, LÄÄKERIKOKSET, DOPINGRIKOKSET JA ALKOHOLIRIKOKSET

10.1	Suojeltava oikeushyvä ja kriminalisointien oikeuspoliittinen perusta	1006
10.1.1	Huumausaineet, lääkkeet ja dopingaineet	1006
10.1.2	Alkoholi	1008
10.2	Suomessa kielletyt huumausaineet	1010
10.3	Huumausainerikoksen perusmuoto	1015
10.3.1	Huumausaineen viljely ja valmistaminen	1015
10.3.2	Huumausaineen salakuljetus	1016
10.3.3	Huumausaineen levittäminen ja muu luovuttaminen	1023
10.3.4	Huumausaineen hallussapito	1024
10.3.5	Huumausaineen hankkiminen	1028
10.3.6	Konkurrenssikysymyksiä	1029
10.4	Oman käytön rangaistavuus	1032
10.5	Toimenpiteistä luopuminen	1035

10.6	Törkeä huumausainerikos	1036
10.6.1	Suuri määrä tai huumausaineen vaarallisuus luokitteluperusteena	1036
10.6.2	Muut kvalifiointiperusteet	1043
10.7	Lääkerikokset	1046
10.8	Dopingrikokset	1050
10.8.1	Dopingrikos	1050
10.8.2	Törkeä dopingrikos	1051
10.8.3	Lievä dopingrikos	1054
10.9	Alkoholirikokset	1054
10.9.1	Alkoholirikos	1054
10.9.2	Törkeä alkoholirikos (RL 50 a:2)	1057
10.9.3	Lievä alkoholirikos	1058
10.9.4	Muut alkoholirikokset	1058

11

YLEISVAARALLISET RIKOKSET JA ASERIKOKSET

11.1	Yleisvaaralliset rikokset	1062
11.1.1	Säätelyn kehitys	1062
11.1.2	RL 34 luvun yleisvaaralliset rikokset	1065
11.1.2.1	Rikoslain vaarantamisrikoksista	1065
11.1.2.2	Jatkoesityksestä	1066
11.1.2.3	Tuhotyörikokset	1068
11.1.2.3.1	Tuhotyön perusmuoto (RL 34:1.1)	1068
11.1.2.3.2	Yhteiskunnan tärkeän toiminnon vaarantaminen (RL 34:1.2)	1074
11.1.2.3.3	Liikennetuhotyö (RL 34:2)	1076
11.1.2.3.4	Törkeä tuhtyö (RL 34:3)	1076
11.1.2.3.5	Tuhotyön yritys ja valmistelu (RL 34:1.3 ja 34:9)	1077
11.1.2.3.6	Tuhotyötahallisuus	1079
11.1.2.3.7	Yleisvaaran tuottamus (RL 34:7.1 ja 34:8)	1080
11.1.2.4	Perätön vaarailmoitus (RL 34:10)	1083
11.1.2.5	Konkurrenssikysymyksiä	1084
11.2	Aserikokset	1085
11.2.1	Kriminalisoinnin lähtökohdat	1085
11.2.2	Ampuma-aserikosten tunnusmerkistöt	1087
11.2.2.1	Ampuma-ase ja lupajärjestelmä	1087

11.2.2.2	Ampuma-aserikos	1089
11.2.2.2.1	Tekotavat	1089
11.2.2.2.2	Oma-aloitteinen ilmoittaminen vastuusta vapauttamisen perusteena	1091
11.2.2.2.3	Törkeä ampuma-aserikos	1092
11.2.2.2.4	Lievä ampuma-aserikos	1093
11.2.3	Tahallisuus	1094
11.2.4	Ampuma-aserikkomus	1095
11.2.5	Muut RL 41 luvun tunnusmerkit	1095

12

RIKOSOIKEUDELLINEN VASTUU TYÖTURVALLISUUDESTA JA YMPÄRISTÖSTÄ

12.1	Rikosoikeudellinen vastuu työturvallisuudesta	1100
12.1.1	Johdantoa	1100
12.1.2	Työturvallisuusmääräykset	1101
12.1.2.1	Yleistä	1101
12.1.2.2	Työturvallisuusrikos blankotyyppisenä rangaistussäännöksenä	1105
12.1.2.3	Työturvallisuusmääräykset oikeuskäytännössä	1107
12.1.3	Tekijäasema	1110
12.1.4	Vastuun kohdentuminen	1116
12.1.5	Työturvallisuusrikoksen tekotavat	1119
12.1.5.1	Yleistä	1119
12.1.5.2	RL 47:1.1:n 1 kohta	1119
12.1.5.3	RL 47:1.1:n 2 kohta	1120
12.1.5.4	Työturvallisuusrikoksen liityntä työn tekemiseen	1122
12.1.5.5	Huolehtimisvelvollisuuden rajaaminen ja vastuuvapaus	1124
12.1.5.6	Syyksiluettavuus	1128
12.1.5.7	RL 47:1.3:n rajoitussäännös	1129
12.1.6	Rikosten yhtyminen	1131
12.1.7	Seuraamukset ja syyteoikeus	1132
12.2	Ympäristö- ja luonnonvararikokset	1133
12.2.1	Ympäristörikokset	1133
12.2.1.1	Ympäristörikokset rikosoikeuden järjestelmässä	1133
12.2.1.2	Ympäristön turmeleminen	1135
12.2.1.2.1	Tekotapatunnusmerkit	1135
12.2.1.2.2	Vaarantamisen kriteeri	1141
12.2.1.2.3	Hallintoluvan ja rikosvastuun suhde	1143

12.2.1.2.4	Tahallisuus ja törkeä huolimattomuus	1144
12.2.1.2.5	Vastuun kohdentaminen	1145
12.2.1.3	Törkeä ympäristön turmeleminen	1149
12.2.1.4	Muut ympäristörikkokset	1152
12.2.1.4.1	Ympäristörikkomus	1152
12.2.1.4.2	Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen	1154
12.2.1.4.3	Luonnonsuojelurikos ja törkeä luonnonsuojelurikos	1154
12.2.1.4.4	Rakennussuojelurikos	1156
12.2.2	Luonnonvararikokset	1157
12.2.2.1	Suojattavat oikeushyvät	1157
12.2.2.2	Metsästysrikos	1157
12.2.2.3	Törkeä metsästysrikos	1163
12.2.2.4	Kalastusrikos	1169
12.2.2.5	Metsärikos	1171
12.2.2.6	Eläinsuojelurikos	1174
12.2.2.7	Törkeä eläinsuojelurikos	1177
12.2.2.8	Lievä eläinsuojelurikos	1178
12.2.2.9	Muut eläinsuojeluun liittyvät rikostunnusmerkit	1179
	Lähteet	1181
	Asiahakemisto	1221
	Oikeustapaushakemisto	1239